

100 jaar
begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat

1910 - 2010

Jubileumuitgave

GEMEENTE HENGELO

Voorwoord

Dit jaar bestaat de begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat 100 jaar. Het is een bijzondere plek in Hengelo met een parkachtige uitstraling. Het oorspronkelijke ontwerp is van de bekende tuinarchitect Leonard Springer.
Veel Hengeloërs kennen de begraafplaats, omdat hun dierbaren er een laatste rustplaats hebben gevonden. Toch is het niet alleen maar een droevige plek.
De begraafplaats is ook een plek vol historie. Bekende personen die veel voor Hengelo hebben betekend, kregen aan de Oldenzaalsestraat hun laatste rustplaats. Onder andere Floris Hazemeijer - van de bekende firma Hazemeyer, later Holec en nu Eaton - werd hier begraven, evenals zijn echtgenote en kinderen. Ook de grafkelder van de familie Stork is te vinden op de begraafplaats. En er zijn enkele oorlogsgraven, onder meer van de verzetsstrijder Jules Haeck en van vijf gesneuvelde Engelse militairen.

De verhalen in dit boekwerkje geven u een goed beeld van de historie en het huidige gebruik.
Kortom, het loont zeker de moeite om eens in alle rust rond te wandelen in deze prachtige groene omgeving.

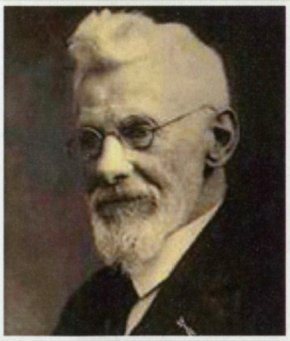
De burgemeester van Hengelo,
Drs. F.A.M. Kerckhaert

1915

Als een schilderij

De prachtige parkachtige uitstraling van de begraafplaats aan de Oldenzaalsestraat hebben wij te danken aan Leonard Springer (1855 – 1940), die het oudste gedeelte heeft ontworpen. Hij volgde in eerste instantie een opleiding tot boomkweker, maar groeide uit tot één van de belangrijkste tuinarchitecten van Nederland.

Leonard was de zoon van kunstschilder Cornelis Springer. En dat was te merken. Als mensen kijken naar een schilderij van een landschap, ervaren ze een bepaalde emotie. Ditzelfde gevoel wilde hij met zijn tuinontwerpen oproepen: het landschap als een ideale ruimte waarin men het natuurgevoel volop ervaart. Hij gebruikte gebogen vormen, felle kleurmozaïeken, kunstmatige rotspartijen, allemaal elementen om menselijke emoties te versterken.

Leonard Springer heeft tussen 1880 en 1930 veel tuinen, parken en begraafplaatsen ontworpen en aangelegd. Het Oosterpark en de nieuwe Oosterbegraafplaats in Amsterdam, het Groninger stadspark, de tuin bij kasteel Rechteren, een gedeelte van de tuin van kasteel Twickel en het Arboretum Poort-Bulten in de Lutte zijn hier enkele voorbeelden van.

De aanleg van de begraafplaats aan de Oldenzaalsestraat begon op 18 oktober 1909. Ongeveer een jaar later werd de begraafplaats officieel geopend. De akte is nog in de archieven van de gemeente bewaard gebleven. De eerste begrafenis vond plaats op 10 november 1910. Dit eerste graf is een familiegraf van de familie Leuvelink. Er liggen twee personen begraven. Na de oorlog werd de begraafplaats uitgebreid, kwam de aula met koffiekamer erbij en de urnenmuur.

Toegang in Griekse stijl

De hoofdingang van de begraafplaats is zichtbaar geïnspireerd op de Oudgriekse tempels. De poort is deels opgetrokken uit Bentheimer zandsteen en wordt ondersteund door een aantal Dorische zuilen. De Romeinse cijfers vormen het jaartal van de opening 1910. Sinds 2002 is het oude deel van de begraafplaats, inclusief deze hoofdingang, een gemeentelijk monument. Daarbij is getoetst op de cultuur- en architectuurhistorische waarde, gaafheid en zeldzaamheid van de begraafplaats.

Paul en Ronnie: 'Het voelt alsof het onze eigen tuin is'

Al het groen met zorg onderhouden

Tien hectare grond met honderden bomen, struiken en heggen. Een aardige klus om bij te houden. 'Dat is waar, maar het is toch ook de mooiste plek om te werken,' zeggen Paul Oude Hesselink en Ronnie Voerman. Sinds het vertrek van collega Jan Voorhuis houden zij, samen met beheerder Henk Lansink, de begraafplaats in topconditie.

Rustig

Ronnie is een druk bezet man. Hij werkt al zo'n tien jaar op de begraafplaats en houdt daarnaast de joodse begraafplaats aan de Dennenbosweg schoon. Paul verruilde vier jaar geleden zijn baan bij Menkehorst voor deze functie. 'Ik hoor het vaker: dat jij dáár wil werken! Nou, kom maar eens langs, dan zie je waarom. Het is eigenlijk net een prachtig park, heerlijk rustig om te werken. Het voelt alsof het mijn eigen tuin is.'

Unieke planten en bomen

Op de begraafplaats staan eeuwenoude bomen, zoals de imposante eik (Quercus imbricaria) met zijn robuuste stam en de 25 meter hoge conifeer (Taxodium) bij de vijver. 'Bij de ingang staat een Magnolia tripetala met grote groene bladeren en witte staande bloemen in de bloeitijd. Die struik is misschien vijftig jaar geleden geplant, voor die tijd een hele moderne

Oude Eik

Vleugelnoten

Magnolia

keuze. We hebben het idee dat de vier oude beuken (Fagus sylvatica) hier al stonden en zijn ingepast in het ontwerp van de begraafplaats. De groep vleugelnoten (Pterocarya fraxinifolia) is ook apart. Het zijn bomen van een meter of twintig hoog, die lange slierten dragen als bloem en als vrucht.'

Zakdoekenboom

De groenbeheerders zoeken ook naar aanvullend assortiment. 'Zo hebben we een zakdoekenboom (Davidia involucrata 'Vilmoriniana') neergezet. Deze boom bloeit met een grote ronde bel en daaromheen een witte flap, net een zakdoek. De nieuwe kindergraven komen in een speelse cirkel om de boom heen te liggen. We proberen de begraafplaats met passende, nieuwe aanplant nog mooier te maken.'

Magnolia

Taxodium

Beukenlaan

Helden uit de oorlog

Op de begraafplaats is ook aandacht voor de mannen die zijn omgekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hun graven zijn verspreid over de begraafplaats te vinden.

Geallieerd erehof

Het geallieerd erehof herbergt het stoffelijk overschot van vijf gesneuvelde militairen. Bij elk graf is een identiek grafteken van witte natuursteen geplaatst, met in reliëf een embleem en een kruis. Thomas David Brown, Percy Guest, Arthur Denis Johnson, Norman Percival Rayner en Donald Thomas Tonkinson zijn op 28 mei 1943 in Oele neergestort met hun Royal Air Force toestel en overleefden dit niet.

De Commonwealth War Graves Commission (CWGC) heeft alle Gemenebest oorlogsgraven in Nederland aangelegd en in beheer.

Hannover graf

In dit graf liggen vier Hengeloërs begraven die tijdens de oorlog te werk waren gesteld in Duitsland. Zij zijn tijdens bombardementen op Hannover tussen 1943 en 1945 omgekomen.

Jules Haeck

Jules Haeck werd op 1 september 1894 geboren in Croix, Frankrijk. Hij kwam in 1914 naar Hengelo, waar hij een groothandel in groente en fruit runde. Tijdens de oorlog ging hij in het verzet. Vanaf 1941 heeft hij minstens 250 geallieerde piloten geholpen om weer in Engeland te komen. Begin oktober 1944 werd hij 's nachts bij zijn huis opgepakt en een paar dagen later op vliegveld Twente door de Duitsers doodgeschoten.

Na de oorlog kreeg Haeck postuum diverse onderscheidingen: de Bronzen Leeuw bij Koninklijk Besluit, het Verzetsherdenkingskruis en de Amerikaanse Medal of Freedom with Silver Palm. In Hengelo werd de Jules Haeckstraat naar hem vernoemd. Zijn lichaam werd door de gemeente op 18 oktober 1947 herbegraven, als symbolische hulde aan alle 22 omgekomen Hengelose verzetstrijders.

Legenda

Bruin: historische punten
Groen: bijzondere bomen

- **A** Eerste graf van november 1910
- **B** Graf familie De Monchy
- **C** Graf van Gerrit Bennink
- **D** Graf familie Hazemeijer
- **E** Grafkelder familie Stork
- **F** Eeuwenoude eik
- **G** Magnolia
- **H** Eeuwenoude beukenlaan
- **I** Graf Jules Haeck
- **J** Geallieerd erehof
- **K** Groep vleugelnoten
- **L** Eeuwenoude conifeer
- **M** Hannover graf
- **N** Graf dokter Maas

Oldenzaalsestraat

Hoofdingang

Marinus van Rooy: 'Op deze begraafplaats leeft de historie van Hengelo'

Van boeren en notabelen

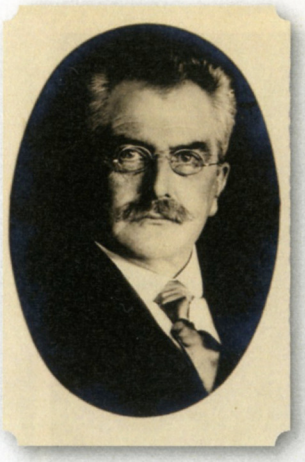
In honderd jaar is het verschil tussen boeren en notabelen gelukkig kleiner geworden. Bent u benieuwd naar een boerenbegrafenis rond 1900? Weet u welke bekende Hengeloërs hier liggen? Marinus van Rooy vertelt er graag over. Hij is sinds jaren medewerker bij het Historisch Museum Hengelo en archivaris van de begraafplaats aan de Bornsestraat.

No. 2552. Twentsche Begrafenis.

Begrafenis van boer Breukers (1903)
In die tijd bestond de uitvaartorganisatie nog niet, maar wel de noaberplicht. De buren zorgden samen voor een platte wagen. Hierop ging de kist, vergezeld van echtgenote en naaste buurvrouwen. De vrouwen droegen zwarte rouwcapes, die zij van elkaar leenden. Vóór de kar liep één van de naaste buurmannen. Achter de wagen volgden eerst de eigen kinderen, dan de mannen uit de familie- en burenkring (met hoge hoed), gevolgd door de andere mannen. En helemaal achteraan liepen de vrouwen.

Op de begraafplaats liggen diverse personen en families, die veel voor Hengelo hebben betekend.

Nicolaas Walle Maas (1863 - 1931)

Een geliefde huisarts, deze dokter Maas. Dat kunnen we tenminste opmaken uit het bronzen portret op zijn graf. Het is geschonken door zijn patiënten en oud-patiënten. Dokter Maas hield zo'n veertig jaar lang praktijk aan de Enschedesestraat. Hij liet zich altijd per koets naar zijn patiënten brengen, in het gezelschap van zijn hondje!

Familie De Monchy

De familie De Monchy is bekend geworden door Rudolf Adriaan de Monchy (1841 - 1913). Hij was één van de eerste grootindustriëlen van Hengelo en directeur van de Nederlandse katoenspinnerij (NKS). De NKS werd later KNKS, toen het bedrijf het predicaat 'Koninklijke' mocht voeren. Rudolf de Monchy trouwde met Anna Stork, een jongere zus van Charles Theodoor Stork. Op de begraafplaats zijn de graven te vinden van hun zoon Rudolf Adriaan, schoondochter Dora van Leeuwen Boomkamp en twee kleinzonen (R.A. en J.J.). De derde kleinzoon, Pieter, woont in Amstelveen en is de ontwerper van het herdenkingsmonument voor het stadhuis.

Gerrit Bennink (1858 - 1927)

Gerrit Bennink streed voor sociale gerechtigheid, zoals betere arbeidsomstandigheden in de Twentse textielindustrie. Zijn werkgevers zagen hem als een onruststoker, maar Bennink was populair genoeg onder de Hengelose bevolking om in de gemeenteraad te worden gekozen (1900 - 1913 en 1919 - 1927). Van 1919 tot 1923 was hij wethouder. Bennink zorgde voor de bouw van 'Verlichtingsoord', het gebouw van de socialisten. Het staat nog steeds bij de benzinepomp op de hoek van de Bergweg-Anninksweg.

Floris Hazemeijer (1872 - 1939)

Johan Friesendorp zag liever dat zijn schoonzoon ondernemer was dan werknemer. Dat was de reden dat Floris Hazemeijer in 1907 een elektrotechnisch bedrijf oprichtte. We kunnen zeggen dat het goed ging met zijn bedrijf. De firma Hazemeyer (met y, de internationale spelling) ging rond 1963 op in Holec, het huidige Eaton. In 1922 werd vanuit Hazemeyer een nieuw bedrijf opgericht, namelijk Hazemeyer Signaalapparatenfabriek, dat nu bekend is als Thales.

Familie Stork

Charles Theodoor Stork is de grondlegger van de industriestad Hengelo. Hij begon in 1868 zijn machinefabriek Gebr. Stork & Co, dat uitgroeide tot een internationaal bedrijf. Stork heeft Hengelo op veel gebieden veranderd: de woningen in Tuindorp 't Lansink, de start van het culturele leven in het Vereenigingsgebouw en de eigen opleiding in de Wilhelminaschool.
De grafkelder van de familie is dichtbij de ingang van de begraafplaats. Otto Stork, zoon van Charles' broer Jurriaan Engelbert, ligt hier. Ook kunnen we de familienaam Ekker lezen. De verbintenis tussen beide families kwam tot stand door het huwelijk van Anna Wilhelmina Stork, de zus van Charles en Jurriaan, met H.J. Ekker. Onder andere hun zoon en dochter liggen met hun partners in de twee aan elkaar 'gekoppelde' graven.

Op de foto boven wordt Charles' zoon, Dirk Willem, begraven (1855 - 1928). Muziekkorps Armonia loopt voorop, met omfloerst vaandel. De foto is genomen vanaf het viaduct aan de Enschedesestraat, aan de linkerkant is nu 'Karwei' gevestigd.

Henk Lansink: 'Ik werk hier al 27 jaar met plezier'

Van opzichter-doodgraver naar contactpersoon

In 1910 zou hij 'opzichter-doodgraver' geheten hebben. Dat was in de tijd waarin spreken over de dood taboe was en een begrafenis niet aangepast werd aan de wensen van de overledene. 'Dat is tegenwoordig wel anders, er is veel mogelijk,' vertelt Henk Lansink, beheerder van de begraaf- en gedenkplaats aan de Oldenzaalsestraat.

Graven en urnen

'Men wil nu graag een uitvaart die past bij de persoon die is overleden. Daarbij hoort ook een passend plekje op de begraafplaats. Vroeger werd op rij begraven, maar wij hebben zo'n 1000 graven vrij op verschillende plekken. Ieder met een eigen sfeer: het oude parkgedeelte, bij de vijver, in de zon of de schaduw. Het is inmiddels iets bekender dat we ook urnenmuren en -kelders hebben, en een strooiveld tussen de bomen. In 1979 hadden we één urnbijzetting, vorig jaar waren dat er 25.'

Zwart pak

Sommige werkzaamheden blijven door de jaren heen onveranderd zoals het groenonderhoud en de graven klaarmaken. 'Tijdens de begrafenis loop ik in zwart pak voorop en wijs de weg naar het graf. We hebben een mooie aula met koffiekamer. Als er een dienst in de aula is, zorgen wij voor de muziek.'

Een persoonlijk verhaal

'In oktober 2009 is mijn vrouw Monique onverwachts overleden en moesten we een rustplaats voor haar vinden. De begraafplaats aan de Oldenzaalsestraat kende ik, omdat ik er als kind op weg naar school langs kwam. Mijn vrouw en ik gingen regelmatig naar mijn vaders graf en onze wens was om dicht bij mijn vader begraven te worden.

Toen ze nog leefde, had Monique een plek beschreven. Zo'n soort plaats hebben we voor haar gevonden. De heer Lansink heeft ons hier erg mee geholpen. In de maanden na de begrafenis hadden we nog diverse vragen. Altijd werd er door de beheerder met zijn team naar oplossingen gezocht. De afspraken zijn altijd met aandacht, respect en zorg nagekomen.

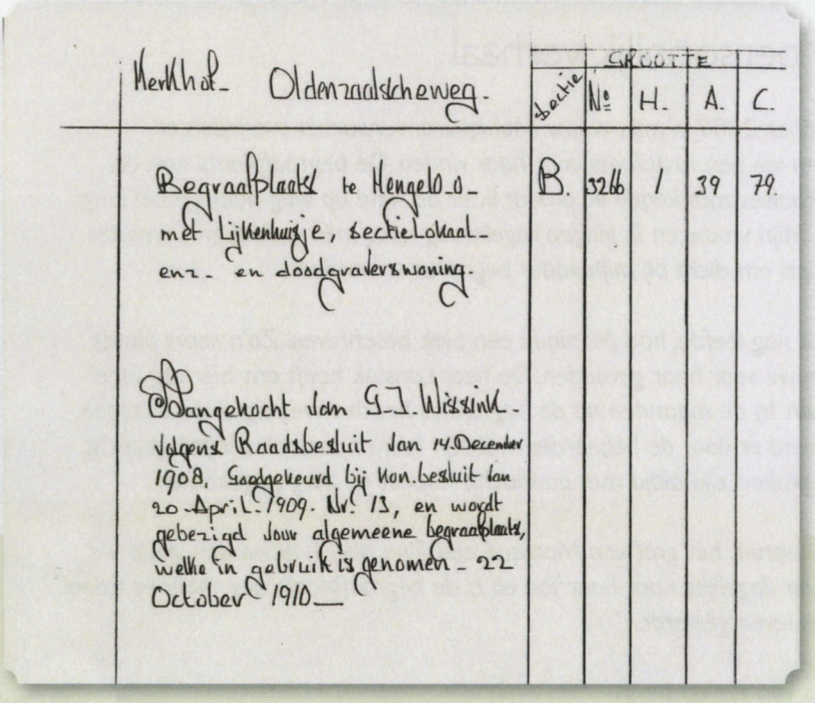
Mede doordat het graf van Monique een fijne plek is geworden, gaan we nog bijna dagelijks naar haar toe en is de begraafplaats nog meer een deel van ons leven geworden.'

Ricardo van Ravensberg

Met aandacht

In de 21 jaar die Henk beheerder is, heeft hij zijn functie toch wel wat zien veranderen. 'We hebben meer contact gekregen met de mensen. Zo helpen we nabestaanden bijvoorbeeld een graf uit te zoeken. Sommige mensen komen daarna nog regelmatig hier. Ze bellen voordat ze langskomen, omdat ze nog graag even een praatje met mij maken. Een enkele keer komt iemand die niet lang meer te leven heeft, zélf een plekje uitzoeken. Dat is een heel bijzonder moment. We laten graag de hele begraafplaats zien om een goede indruk te geven. Een mooie rustplaats uitzoeken kan tenslotte maar één keer.'

Kerkhof Oldenzaalscheweg.

Sectie	GROOTTE No	H.	A.	C.
B.	3266	1	39	79.

Begraafplaats te Hengelo O. met Lijkenhuisje, sectie Lokaal enz. en doodgravers woning.

Aangekocht van G.J. Wissink. volgens Raadsbesluit van 14. December 1908, Goedgekeurd bij Kon. besluit van 20 April 1909. Nr. 13, en wordt geheiligd voor algemeene begraafplaats, welke in gebruik is genomen 22 October 1910.

Akte uit 1910

Gegevens 2010

Bestrating	747 m²
Paden	17.344 m²
Graven	8739
Gras	5.804 m²
Groen	20.276 m²
Water	5.744 m²
Bomen	358

Naschrift

Dit boekje is tot stand gekomen ter gelegenheid van het 100-jarig jubileum. Aan de hand van enkele thema's hebben wij geprobeerd een beeld te schetsen van de geschiedenis en de ontwikkelingen van de begraafplaats, vanaf de eerste begrafenis in 1910 tot de huidige mogelijkheden.

Wij bedanken iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan deze uitgave.

Colofon:

Teksten:
Marion Weinberg Communicatie
Fotografie:
Marcel Meijerink, gemeente Hengelo
Foto's en historische gegevens:
Historisch Museum Hengelo
Gemeentearchief, gemeente Hengelo
Eindredactie:
afdeling Communicatie, gemeente Hengelo
Vormgeving:
Grafisch Service Centrum, gemeente Hengelo
Drukwerk:
Van Marle Grafische Bedrijven

